

По полученным результатам стало видно, что значительная часть родителей предвзято относится к другим этническим группам. Это сказывается и на воспитании у детей определенного отношения к людям из их интернационального окружения. Поэтому воспитание культуры межнационального общения и толерантности у детей младшего школьного возраста, невозможно без создания атмосферы доброжелательности, радости совместной деятельности, доброты и симпатии, интереса друг к другу. Именно в таких условиях жизнь детей в классе строится на принципах уважения, обогащается опыт общения с людьми разных национальностей.

Список литературы:

1. Словарь по этике / под редакцией А.А. Гусейнова, И.С. Кона. -М., 1989.- 489 с.
2. Абдулатипов Р.Г. Человек. Нация. Общество. - М., 1991. - 224 с.
3. Султанбаева К.И. Воспитание культуры межнациональных отношений: Материалы республиканской научно-практической конференции, состоявшейся 11 мая 1988 г. в г. Алма-Ате. – Алма-Ата: Казахстан, 1988
4. Шлягина Е.И., Карлинская И.М. Толерантность как условие позитивного межэтнического общения // Психология общения: проблемы и перспективы. – М., 2000.

МУЗЫКА ПӘНІ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУДА СЫНЫПТАН ТЫС ЖҰМЫСТАРДЫ ЖҮРГІЗУ ЖОЛДАРЫ

Аманжолова А.Е.

АрқМПИ, «Музыкалық білім» мамандығының 4 курс студенті

Ғылыми жетекші: Бултирикова Ж.И.

«Музыка және бейнелеу өнері»

кафедрасының аға оқытушысы

Жалпы музыкалық тәрбие көлемінде мектептегі музыка сабақтары арнаулы орындаушылық дағдыларды тар көлемде қарастырады. Ал қазіргі музыка сабақтары балаларды жан-жақты дамыту барысында алдына көптеген мақсаттар қояды. Дәлірек айтсақ, балаларды музыканы тыңдай білуге үйрету, оны тұтастай қабылдау, сезіну, музыкалық мәнерлікке баулу, дыбыстардың типін түсіну және музыкаға қызығушылығын арттыру.

Жан-жақты музыкалық даму баланың ішкі дүниесін байытады, сонымен қатар музыка өнерін терең және толық қабылдатып қана қоймайды, айналадағы дүниеге, өмірге, адамдарға деген көзқарасын өзгертеді. Ән айту, музыка тыңдау, музыка әдебиеттерімен танысу, музыкалық сауат және қозғалыс (ырғақ) музыкаға тәрбиелеудің міндетті бөлімдері.

Балаларды музыкаға тәрбиелеудегі сан сұрақтардың бірі- музыкалық шығармашылық болып табылады, осы жерден келіп екі түрлі көзқарас қалыптасады:

1. Музыкалық дарыны бар балалар ғана музыкалық шығармашылықпен айналыса алады, олардың әрі қарай шығармашылық қабілетін дамыту керек.

2. Әрбір баланы музыкалық шығармашылыққа баулу- әрбір баланың дамуында зор рөл атқарады.

Өздері құрастырған шығармалардағы музыкалық шығармашылық белсенділік қандай дәрежеде болмасын музыкалық ойлауына, орындаушылық шеберлігіне елеулі әсер етеді.

Музыкалық шығармашылық ән айту, тыңдау, музыкалық сауаттылық және музыкалық ырғақ педагогикалық процестермен байланыста болса ғана, шығармашылық белсенділік нәтижелі болады. Сонымен қатар, жоғары сапалы маманданған педагог баланың жас, психологиялық ерекшеліктерін ескеруге міндетті [1, 244].

Осы ерекшеліктерді ескере отырып, төменгі сыныптарда музыкалық-эстетикалық

тәрбие сабақтан тыс уақытта да беріледі. Сыныптан тыс жүргізілетін жұмыстар балалардың музыкалық қабілетін дамытып, эстетикалық талғамын қалыптастыруда зор рөл атқарады.

Бала бойындағы көркемдік талғам мен шығармашылық ізденіс дағдыларын дамытуда, талантын ұштауда жалпыға бірдей білім беретін мектептердегі көркемөнерпаздар үйірмесі мен музыкалық көпшілік жұмыстардың тәлім-тәрбиелік маңызы ерекше. Үйірмелерде оқушылар музыка сабағында алған білімін кеңейтіп, орындау дағдыларын тереңірек меңгеруге мүмкіндік алады. Бірақ, музыкалық тәрбиенің сыныптан тыс түрі жалпыға бірдей міндетті емес. Бұл жұмыстарға оқушылар өз тілегі бойынша қатыстырылады және олардың бейімділігі ескеріледі.

Мектептегі бір сағаттық музыка сабағы оқушылардың музыкалық бейімділігін жете дамыта алмайды. Сондықтан сыныптан тыс жүргізілетін музыкалық жұмыстарға қатысуы арқылы олардың қабілетін дамытуға мүмкіндік туады. Бұл жұмыстардың қай түрі болсын, оқушының музыка сабағынан алған білімін толықтыруы тиіс. Музыка сабағында уақыттың тығыздығынан қол жете бермейтін, орындау дағдыларын терең меңгертуге, яғни музыканың көркемдік құралдарының шығарма мазмұнын жасаудағы рөлін өз орындаулары арқылы түсінуге мүмкіндік жасалады [2, 61].

Сыныптан тыс жүргізілетін жұмыстардың бірнеше түрі бар. Олар ортақ белгілеріне қарай екі топқа: көпшілік және үйірмелік болып бөлінеді.

Енді осының ішінде сыныптан тыс жүргізілетін музыкалық-көпшілік жұмыстардың түріне тоқталамыз.

Сыныптан тыс жүргізілетін музыкалық-көпшілік жұмыстар оқушыларды барынша көбірек қамтуды, олардың танымын кеңейтіп, музыка өнеріне деген көзқарасын қалыптастыруды мақсат етеді. Осы мақсатқа жету үшін, мұғалім баланың жас ерекшелігін ескере отырып, оны қызықтыратындай тақырып пен музыкалық материал таңдап алғаны жөн. Ұйымдастыру алдында біршама дайындық әңгіме жүргізіледі.

Көпшілік музыкалық жұмыстың да бірнеше түрі бар. Олар: лекция-концерттер өткізу, концерттерге бару, көпшілік-музыкалық мерекелерге қатыстыру, байқаулар ұйымдастыру. Бұл жұмыстар оқушылардың музыкалық танымын кеңейтіп, олардың қабілетін дамытуға жол ашады, талғамын қалыптастырады.

I. Лекция-концерт. Музыкалық жұмыстың бұл түрі белгілі бір тақырыпты жан-жақты тереңдетіп түсіндіру мақсатында жүргізіледі.

II. Радиохабарлар. Музыка төңірегіндегі белгілі бір тақырыптардың мазмұнын кең түрде таныстыру мақсатында мектеп ішінде радио торабынан хабарлар ұйымдастыралады.

III. Бұқаралық ақпарат құралдары. Бұл-қазіргі кезде музыкалық тәрбие берудің маңызды құралдарының бірі ретінде жетекші орынға ие болды.

IV. Әдеби-сазды кештер. Сабақтан тыс жұмыстардың қызықты түрі - әдеби монтаж әзірлеу мен оны кештерде пайдалану. Әдеби монтаж – оқушымен сабақтан тыс уақыттарда өткізілетін әр түрлі тақырыптарға арнап жинақталған әдеби материалдар. Әдеби-монтаж әрбір даңқты күндерге арналып немесе оқушыларға қажетті деген, тақырыптарға арналып жасалады да, жастар арасында өткізілетін тақырыптық кештерде, ашық тәрбие сағаттарында пайдаланылады.

V. Би. Сыныптан тыс жұмыс түрлерінің бірі би билеумен шұғылдану болып табылады. Төменгі сынып оқушылары билеуге аса құштар. Би билеуде олар өздерінің қозғалыстағы, әсерлері мен іс-қимылындағы өзгерістерінің табиғи қажеттерін қанағаттандырады. Бұл ұмтылыстарын балалардың көркемдік қабылдауын дамыту үшін, оларды би билеудің әдемі қозғалыстарымен таныстыруға, оларды музыканы тыңдауға үйрету үшін пайдалану қажет.

VI. Хормен ән салу. Хормен ән салу музыка сабақтарының негізі болып табылады. Ән салу—есту, жадында сақтау, ырғақты сезіну, көркемдік талғам сияқты музыкалық қабілеттерін дамытудың ең пәрменді түрі ән салу жөніндегі берілетін нұсқаудан бастап әннің ұнамды шығуына дейінгі барлық объект назарда болуға тиісті. Хормен ән салу музыкалық тәрбиенің ең оңай қол жетерлік түрі болып табылады. Бірінші сынып оқушылары өздерін

қуанышқа бөлеп, машықтандаратын қарапайым әнді салуына болады.

Музыкалық тәрбие тек бір жүйемен үзбей үйрету негізінде ғана ойдағыдай және жоспарлы түрде жүзеге асырылады. Ән салу үшін, балалар оны мұғалімнің орындауында ынта-ықыласпен тыңдап алуға тиіс, музыка сазын дәл меңгеріп, ойда сақтауға, әннің мазмұны мен көңіл-күйін жақсы ұғынып алып, оны өзінің орындауында басқаға жеткізе білуге тиіс. Дұрыс қойылған хор әні мектеп оқушыларынан музыкаға белсенді қатынасуды, еріктілікті, есте сақтай білуді, аңғарымдылықты талап етеді.

Музыка мен ән сабақтарының мазмұнына өзінің қарапайымдылығымен, жинақылығымен, сүйкімді, тартымдылығымен және үлкен мәнерлілігімен ерекшеленетін халық әндері енгізіледі. Бұл әндер мектеп оқушыларына өз халқының музыкалық тілін түсініп, көркемдік талғамын дұрыс қалаптастыру үшін тамаша материал болуы мүмкін.

Балалардың басқа халық музыкасымен және әндерімен танысуының, сондай-ақ үлкен тәрбиелік мүмкіндігі бар. Орыстың халық әндерін басқа халықтардың ән салу творчествосымен салыстыра отырып, балалар орыстың халық музыкасының ерекшелігін, терең түсінуі және сезінуі мүмкін. Сонымен қатар, мұғалімдер тарапынан дұрыс басшылық болса балалар басқа халықтар музыкасының көркемдік ерекшеліктерін түсінеді де бағалайды. Басқа халықтардың көркемдік даналығын түсіну-балаларды патриоттық рухта тәрбиелеудің тамаша мектебі [4, 59].

Ән салуды дұрыс жолға қойған кезде, ол оқушы ұжымын ұйымдастырудың маңызды құралы болып алуы мүмкін.

Әнді тамаша орындау-орындаушы ұжымның үлкен еңбегінің нәтижесі. Ән салып үйрену жалпы үйлесімділік пен келісімділікті, жалпы эмоционалық көтеріңкілік, көңіл күйді талап етеді. Міне, осының барлығы балаларды музыка арқылы тәрбиелеудің жолдары деп білемін.

Мен қазіргі уақытта Қостанай облысы, Арқалық қаласындағы №8 негізгі орта мектепте педагогикалық тәжірибеде жүріп, «Домбыра-дастан» атты лекция-концерт өткіздім. Онда домбыраның шығу, даму тарихы жайлы мағлұматтар мен аңыз күйлер жайлы айтылып, таспадан күйлер тыңдалып, әртүрлі сұрақ-жауаптар, сонымен қатар өнерлі балалар өздерінің шығармашылықтарын ортаға салды. Сабақ оқушыларға қатты ұнап, өз дәрежесіне жетті.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Мектептегі тәрбие жұмысы. Мектеп баспасы . Алматы 1978.
2. О.С.Богданова; В.И.Петрова. Бастауышклардағытәрбиежұмысыныңметодикасы. Алматы,Мектеп ,1980.
3. П.Сағынтаев; А.Шәндібаева. Бастауышсыныптардамузыкалықтәрбиеберуәдістері. Алматы. Рауан 1996.
4. Пернебек Момышұлы. Музыкалы-эстетикалық тәрбие Алматы 2000.
5. С.Байжұманов. Халықаспаптарыоркестрі. Алматы Өнер 1993.
6. К.Әсімбекова,Б.Мұсмафин, Т.Мұстафина, Ж.Таубалдиева. Әнсабағы Алматы Өнер 1997.